

7. Η ενότητα της Συζήτησης στο δοκίμιο εμπειρικής έρευνας

Δομή και περιεχόμενο

Τι (δεν) είναι ερμηνεία ευρημάτων

Εκφορά του επιστημονικού λόγου

Βασίλης Παυλόπουλος
Τμήμα Ψυχολογίας ΕΚΠΑ
Αθήνα, 2021

Η ενότητα της Συζήτησης

- Η Συζήτηση αποτελεί σύνθεση των ερευνητικών ευρημάτων με τα θεωρητικά δεδομένα, καθώς και με τα πορίσματα της συναφούς βιβλιογραφίας.
- Από αυτή την άποψη, είναι ίσως η πιο απαιτητική ενότητα της πτυχιακής εργασίας, καθώς προϋποθέτει ένα επίπεδο ωριμότητας, πέραν των 'τεχνικών' γνώσεων.
- Η Συζήτηση έχει σχετικά αυτόνομη λειτουργία στο δοκίμιο (κάποιοι αναγνώστες ίσως διαβάσουν μόνο αυτή). Συνεπώς, η επανάληψη ορισμένων στοιχείων δεν αναμένεται απλώς, αλλά και επιβάλλεται.

Η ενότητα της Συζήτησης

Μια καλή Συζήτηση:

- Παρέχει μια περιεκτική εικόνα των συμπερασμάτων της έρευνας ('take home message').
- Δείχνει πώς συνδέονται τα ερευνητικά ευρήματα με τη συναφή βιβλιογραφία (τη συμπληρώνουν; την αμφισβητούν; την προεκτείνουν;)
- Αναδεικνύει τη σπουδαιότητα της έρευνας, καθώς επίσης αναγνωρίζει τους περιορισμούς.
- Υποδεικνύει σημεία για περαιτέρω διερεύνηση ή/και εφαρμογές.

Δομικά στοιχεία της Συζήτησης

- Η ενότητα της Συζήτησης είναι σκόπιμο να ξεκινά υπενθυμίζοντας τους ερευνητικούς στόχους.
- Ακολουθεί συνοπτική παρουσίαση των ερευνητικών ευρημάτων σε ρέοντα λόγο (ΧΩΡΙΣ την επίκληση των στατιστικών κριτηρίων) και διασύνδεσή τους με το θεωρητικό μέρος της εργασίας.
- Στις τελευταίες παραγράφους της Συζήτησης (που μπορεί και να συνιστούν διακριτό υποκεφάλαιο) περιλαμβάνονται οι περιορισμοί της έρευνας και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα ή/και εφαρμογές.

Μια τυπική παράγραφος Συζήτησης

Μια τυπική παράγραφος Συζήτησης περιλαμβάνει:

- Το ερώτημα ή την υπόθεση που διερευνήθηκε.
- Την περιγραφή του αποτελέσματος που προέκυψε από τη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων, η οποία απαντά στο εν λόγω ερώτημα/υπόθεση.
- Την ερμηνεία του ευρήματος σε σχέση με:
 - α) τυχόν ερευνητικές αναμονές,
 - β) τα θεωρητικά σχήματα, και
 - γ) τα προηγούμενα εμπειρικά ευρήματα, όπως αυτά έχουν ήδη παρουσιαστεί στην Εισαγωγή.

Τι είναι η ερμηνεία των ευρημάτων

- Μια ερμηνεία επιχειρεί να απαντήσει σε ερωτήματα σχετικά με το 'πώς' και 'γιατί προέκυψε' ένα εύρημα, καθώς και 'τι σημαίνει'.
- Κάθε ερμηνεία επιβάλλεται να θεμελιώνεται πάνω σε βιβλιογραφικές πηγές, τις οποίες επικαλείται ακόμα και αν έχουν ήδη αναφερθεί αλλού.
- Πρώτα εξετάζονται πιθανοί μεθοδολογικοί παράγοντες (π.χ. δειγματοληψία, μετρήσεις) και μετά μόνο κανείς προχωρά σε ψυχολογικού περιεχομένου αποδόσεις, πάντα με σχετικό βαθμό επιφύλαξης.

Τι είναι η ερμηνεία των ευρημάτων

- Προτείνεται η συγκριτική παράθεση περισσότερων της μίας 'ανταγωνιστικών' ερμηνειών, εφόσον κάτι τέτοιο είναι εφικτό.
- Η προσωπική γνώμη είναι αποδεκτή εφόσον (α) είναι σαφές ότι πρόκειται πράγματι για προσωπική γνώμη, (β) σχολιάζει με εύλογα επιχειρήματα τη βιβλιογραφία, και (γ) εκφράζεται με μετριοπάθεια.
- Τα παραπάνω ισχύουν ιδιαιτέρως για την ερμηνεία ΜΗ αναμενόμενων ευρημάτων, όπου η επιφυλακτικότητα προφυλάσσει τον συγγραφέα από το να εκτεθεί...

Η εκφορά του επιστημονικού λόγου

- Η Συζήτηση είναι λειτουργική ενσωμάτωση βιβλιογραφικών πηγών και εμπειρικών ευρημάτων, και όχι τόσο παράθεση νέων πληροφοριών.
- Ερμηνευτικά ατοπήματα: αστήρικτη απόδοση της αιτιότητας, παρερμηνεία της τυχαιότητας, υπερβολική ή αυθαίρετη γενίκευση, άγνοια των περιορισμών.
- Εκφραστικά ατοπήματα: σύγχυση μεταξύ ευρήματος-συζήτησης, ετικετοποίηση, χρονικές ανακολουθίες.
- Προσοχή στην εκ νέου αναφορά βιβλιογραφικής πηγής με περισσότερους από δύο συγγραφείς.

Υλικό για μελέτη

Εκτός των καθιερωμένων (Οδηγός Συγγραφής, χρηστικά βοηθήματα, κλπ.):

- Συνιστάται η κριτική ανάγνωση της ενότητας της Συζήτησης άρθρων δημοσιευμένων σε επιστημονικά περιοδικά (π.χ. το περιοδικό Ψυχολογία της ΕΛΨΕ ή διεθνή journals).
- Προς αποφυγή–ξανά: προηγούμενες πτυχιακές (ή ακόμα και διπλωματικές) εργασίες!